Ч. 155 (12.521). Львів, четвер 17. липня 1930. Opłata pocztowa zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Овочі неробства.

Побіда комуністів у ковельських виборах.

Львів, 15. липня 1930.

В неділю, 13. ц. м. відбулися доповняючі соймові вибори у 56. виборчій окрузі (повіти Ковель, Володимир, Горохів і Любомль), які у висліді дали повну побіду комуністичній чи комунізуючій листі ч. 36 „селянсько-робітничого бльоку“. Ця листа на 5 мандатів здобула 4. Листа ч. 18 бльоку національних меншин здобула лише один мандат. Він дістався б. послові Самійлові Підгірському. Цей вислід є гідним завершенням праці національних волинських громадян за час останнього десятиліття, праці, яка рівняється повному неробству.

Цей вислід тим більш яскравий, що один мандат 18-ки, який оце здобуто, видерла передінь агітація послів і сенаторів УНДО, — колиб не вони, то й цього мандату мабуть не булоб. А чейже ніде інде, як саме в Ковлі зимою 1928 року заклався т. зв. „Ковельський Виборчий Комітет“ під гаслом „Волинь для волиняків“ і під гаслом „безпартійности волинських діячів“: і відмежовування себе від Галичини і від галицької національно-політичної організації має в основі одно — нехіть до організованої громадської праці, гін до повного неробства. А тимчасом може ніде так на Волині, як саме на Ковельщині тамошня інтелігенція у праві заспівати пісоньку страхопуда з Виспянського „Веселя“: „мялесь хаме злоти руг, остал ці сен іно шнур...“

Бо ось яка мова цифер: На основі спису населення з 30. IX. 1928 р. на 404.350 населення, поляки творять лише 17 проц. — 68.774. Управнених до голосування було при виборах з 1922 року 196.442, важних голосів віддано 107.717, уневажнено 1452, голосувало разом 109.169, відсоток голосуючих 55.73, дільник виборчий 18.236. Бльок національних меншин здобув 91.184 голосів і **всі пять мандатів.** В 1928 році управнених до голосування було 226.784 осіб, голосувало 151.377, важних голосів 91.939, уневажнено 58.348 (!), відсоток голосуючих 66.74, виборчий дільник 15.634. На листу ББ впало 78.182 голосів — і ця листа забрала **всі пять мандатів.** Наслідком протесту листи бльоку національних меншин проти уневажнення тієї листи й усіх інших виборчих штучок, Найвищий Суд скасував ковельські вибори з 1928 р. і ось в останню неділю відбулися нові. На управнених до голосування 225.716 віддано всього 40.266 голосів, з того 39.021 важних і 1245 уневажнених, себто голосувало ок. 18 відс. управнених. Листа бльоку національних меншин (ч. 18) дістала 10.390 голосів, листа „робітн.-сел. бльоку“ (ч. 36) — 28.502 голоси, чотири інші листи — Сель-роб правиця, друга фіктивна комунізуюча, московська і санаційно-жидівська дістали разом на купу 163 голоси.

Про те, що світлого висліду виборів у Ковлі не можна було сподіватися — ми вже двічі писали: зараз після розписання доповняючих виборів і перед тижнем. Особливо в цій останній статті ми звертали увагу на зміни на некорисгь національної листи й користь інтернаціональної: остаточний упадок зацікавлення доповняючими виборами, акція урядових чинників за виборчою абстиненцією, літній час, — моменти додатні для комуністичного табору, що розпоряджає найбільш фанатичним елементом і серед агітаторів і прихильників та найбільшими фондами. А проте — ніде правди діти — головна й основна причина побіди більшовицької листи це — як сказано на вступі — повне безділля, пасивність, інерція місцевих волинських „патріотів“.

У величезній мірі причинився до того фатальний склад парляментарних репрезентацій з ковельської округи в 1922 році. На 4-ох українців (5-ий мандат дістав жид) — д-р М. Пирогову і п. В. Комаревичеві уневажнили мандати, Марко Луцкевич, викинувши політичне сальтомортале опинився у Харкові в ролі одного з головних клеветників українського національного життя під Польщею, а п. А. Братунь став членом сельробівської розломової групи в Українському Клюбі. На місце названих трьох діячів увійшли до сойму Василь Мохнюк, Нестор Хомяк і Сергій Назарук, які весь час у попередній Українській Парляментарній Репрезентації грали ролю „невтральних“, хитаючись поміж фіктивним Сель-Союзом і свіжо основаним Сельробом, вішаючи собак на галичан як небезпечних конкурентів до їхніх мандатів і впливів, ну й очевидно — відпекуючися, як чорта, спільноти з УНДО-м. Коли прийшли вибори з 1928 року, згідно з усталеним принципом кандидатами на волинських листах стали знову місцеві діячі, — цим разом Самійло Підгірський і д-р Арсен Річинський на 2-ох чолових місцях, одиниці, яких національний світогляд безумовно не підлягає жадному сумніву. А проте — будьмо щирі — ані п. Підгірському не придбали чести й популярности його тактика на ґрунті попереднього парляментарного клюбу в час вічних президіяльних кріз, ані його політичні хитання поза парляментом, ані теж громадська інерція і бездіяльність в останніх роках на місцевому ґрунті. Велика популярність д-ра Арсена Річинського, як чільного правосл.-церковного діяча поважно ослабилась невдачею Церковного Комітету, якого був головою. Врешті листі ч. 18 ніяк не допомогли такі кандидати, як п. С. Назарук (стояв на 4. місці), який умів кандидувати на одній листі, промовляти на вічу за другою, а роздавати виборчі картки за третьою; ми не дивувались би, якби сам він голосував за четвертою, або в день виборів зовсім з хати не виходив — бо на Волині, як видно, все можливе!

Тому не диво, що Центральний Комітет УНДО на засіданні, присвяченому цим виборам, рішив був відмовитися на Ковельщині від листи ч. 18 і виступити з окремою листою. На перешкоді виконати цю ухвалу станули технічні причини. Вислід виборів був до передбачення — ми були на нього приготовані, приготовляли й читачів. УНДО його на своє конто не записує — записує його на конто „безпартійних“ волинських „діячів“, чи пак безпартійних неробів, які хлібець насущний їдять, усіх і вся критикують, своєю безпартійною непорочністю дорожать і на волинське село носа не тицяють, ані зжиділого містечка не рухають, з владою в ідилічній згоді живуть та благоденствують.

Останній вислід виборів є дзвоном на тривогу. Не може так бути, аби репрезентацію волинської землі назовні перейімали анонімові більшачки, а внутрі хаос, анархію й деморалізацію сіяли комуністичні „аґітатори“ типу пурицьких боївкарів та платні аґенти. Не може бути, щоби Волинь вічно була українською культурно Абдерою, тереном вічних експериментів усіх, хто туди з Польщі чи Московщини лізе. Час схаменутися. Ми, галичани, радо згодилися би на ваше гасло „Волинь для волиняків“, і разом з вами тоді благоденствували би. Але ми, галичани, вважаємо себе й українцями і тому кажемо: Волинь не є волинська, лише українська і однаково галичани, що й волиняки мають обовязки членів української нації! В нинішній час українським національним обовязком волиняків є підпорядкуватися львівському нац.-політ. центрові, й орґанізовано, спільно розпочати працю над відродженням присипаної української Волині.

Україна в СРСР.

III. Як Москва „піклується“ Україною.

Московський центр прийшов до пересвідчення, що крім тієї важкої металюрґічної промисловости, яка є на Україні, треба творити ще нову, в іншому певнішому для Москви місці. Словом московські комуністичні промисловці рішили перенести центр важкого промислу з України на Урал. Це й найшло свій відгомін на зїзді КП(б)У. З дискусій вийшло, що центральні московські чинники обмежують тепер вклади в розбудову промислу, особливо металюрґійного, а зате вкладають величанські суми гроша в уральські заводи й фабрики, які хочуть розбудувати до розмірів тих, що в Донеччині, а навіть їх далеко перевищити.

На цю тему говорив делеґат Криворіжжа Маркітан ось що:

„У тезах Центр. Комітету про промисловість говориться, що не досить одної південної металюрґії, що треба розвивати Урал, тощо. Але який висновок роблять із цього планові організації? Лісних матеріялів, що потрібні для південно-рудної промисловости і що займають понад 75 відс., ми не можемо одержати, бо припинили відвантаження через те, що ставиться справу про Урал. Поки там будуть перебудовуватися, планові організації залишили Криворіжжа без усякої допомоги“.

Делеґат Криворіжжа Макаровський ілюструє цю політику московських промислових спеців у відношенні до українського промислу таким прикладом:

„Два з половиною місяця, як ухвалена постанова ЦК ВКП(б) на капіталовкладення в розмірі 36 міліонів карб. (у розрібку криворіжської руди — Ред.). Ця директива ЦК не виконана на 40 відс.“.

Доповнює ці образки голова харківського Раднаркому в своїй промові таким малюнком:

„Нам, як сталій базі металюрґії й вугільної промисловости, якій тепер дається настановлення й подається вимоги допомогти Уралові й Сибіру розвинути другу, нову вугільно-металюрґійну базу, не доводиться заплющувати очі на те, що в цій старій базі ми кадрів маємо дуже й дуже мало, зовсім не досить для того, щоб розвязати поставлену перед нашим господарством проблему, щоби зміцнити стару базу, щоби максимально її використати найближчими роками, поки там на сході утворять нові підприємства. Нам треба на питанні кадрів загострити особливу увагу, тобто нам треба забезпечити кадрами й стару індустріяльну базу й допомогти новій. Проте є побоювання, що за правильної постанови Центрального Комітету про потребу утворити для СРСР нову індустріяльну базу — металюрґійну й паливну, коли цю постанову починає запроваджувати в життя радянський апарат, а апарат це велика сила, — то виявляються тенденції недоцінювання старої бази. Уже лунають денеде голоси, **що ви, мовляв у себе вичерпали все, а тепер від вас треба викачувати сили й кошти: ви вичерпали можливості своєї промисловости, ви вичерпали можливості розвитку сільського господарства тому, що всю землю зорали, вам непотрібні трактори, вам непотрібне хемічне угноєння й тому інше.** У своїй практичній роботі, розвитком наших галузей промисловости, їх кількісними й якісними досягненнями нам треба тут показати всю необґрунтованість таких апаратних тенденцій, які починають поки що виявлятися в розмовах, але можуть виявлятися й рішучішою формою (з місця. Не в **розмовах, а вже гроші забирають).** Я говорю про розмови, але ці розмови в тому чи іншому апараті можуть перетворитися поступово на чин. Поки йдуть промови, нам треба про це говорити, щоб дати рішуче по руках тим, хто не дооцінює наших можливостей, хто не дооцінює наших потреб використати основні капітали, **використати всі сприятливі передумови такого потужного економічного району, яким є Україна“.** (Цей „незалежник“ зве Україну, як бачимо, найкращим для експльоатації економічним районом СРСР).

Висновок з наведеного такий: московська політика зводиться відносно України в економічній ділянці до того, щоби з неї якнайбільше „викачувати“, а якнайменше в неї вкладати. Те саме діється в усіх ділянках господарства й про-

мислу. Візьмім от хоч би цукровий промисл, що весь майже зосереджений на Україні. Про відносини в ньому говорив делегат Київщини Черняхівський.

„ЦК вирішив питання — казав він — про реорганізацію нашої промисловости. Ця реорганізація має відбутись для того, щоб дійсно наблизити й промислові керівні органи безпосередньо до підприємства, до виробництва. Цукрова промисловість, зосереджена головне на Україні, зокрема — на Правобережі. Там знаходиться не лише сировинна база, а й підприємства, а Союзцукор знаходиться в Москві. Треба поставити питання про те, щоб Союзцукор переїхав до Харкова. Я підношу це питання тому, що про це говорили й у нас на конференції. У нас, на Київщині є Інститут Цукрової Промисловости, дослідчий інститут, і ЦК, виходячи з потреби наблизити керівні промислові організації до виробництва, перевів нафтовий інститут до Баку. А чомусь Київський Інститут хотять ліквідувати, щоб перевести його до Москви, хоча 80 відс. цукрової промисловости знаходиться на Україні".

На підставі радянської союзної конституції з 1923 р. народня освіта і взагалі культурні справи на Україні повинні бути нормовані виключно українськими кермуючими чинниками під проводом т. зв. незалежного (автономного) комісаріяту освіти. Тимчасом у практиці діється інакше, бо всі пляни й проекти, що їх хоче проводити на Україні цей „незалежний" комісаріят, мусить затвердити Москва. Але Москва крім того накладає свою важку руку на всі навіть суто-комуністичні почини на Україні ще й іншими засобами. Як відомо, всі проекти бюджетів розглядає та затверджує, скорочуючи та модифікуючи їх безпощадно теж московський центр. І тут при допомозі бюджетових прерогатив Москва робить просто спустошення в предкладаних їй УСРР бюджетових прелімінарях, зокремаж у прелімінованих на культурні цілі сумах. Ось на з'їзді Скрипник зілюстрував, як Всесоюзна Плянова Комісія вирішила справу забезпечування українських шкіл будинками, такими словами:

„Коли Державна Плянова Комісія й Раднарком Союзу ухвалює, що на Україні ми повинні забезпечити школи тими приміщеннями, що їх маємо відібрати від куркуля і це становитиме на пятилітку 30 міл. карб., так я скажу вам, що коли ми будемо так забезпечувати розгортання мережі, так ні чорта у нас не вийде (сміх, оплески). Не тому, товариство, що ми не хочемо забрати від куркуля, зрозуміло, а тому, що ми на таку суму й відповідно розташованих приміщень у куркуля не маємо".

Надчекіст УСРР Балицький (голова харківського ДПУ) сказав на з'їзді: „Ми повинні були найактивнішу частину контрреволюційної глитаїні віддалити з районів суцільної колективізації на Північ". Звідси мабуть Москва знає, що на Україні остало дуже і дуже богато помешкань, але вона не хотіла поінформуватись ще про те (могла ці інформації видобути від самих прогнаних на північ куркулів), що ці нещасні жертви колективізації залишили по собі доми, які під школи не надаються. Так-то „пікується" комуністична Москва „незалежною, соціялістичною українською радянською республікою" на культурному фронті. Не менше, як бачимо, як на інших фронтах, особливож господарських.

Агабеков далі демаскує більшовиків.

Бувший чекіст Агабеков містить у тижневику „Борба" нові ревеляції про ЧК. Він пише: „ЧК організовано 1918 року, коли Росія ще не була вийшла зі стану війни та була окружена ворогами і коли ще не були віджились монархістичні тенденції. Тоді ЧК грала революційну ролю. Її робота була ударною, була на часі, роботою для встановлення нормальних відносин у краю, після чого надавичайні методи соціяльної охорони мали відумерти. ЧК була тоді „мечем у руках пролетаріяту". Які зміни настали в складі й методах ЧК? Перше: ЧК змінилось в ДПУ, перемалювавши тільки вивіску; 2) наступили зміни і клясового характеру. Чистка 1929 р. виказала, що в одним закордонним відділі ДПУ 90 відсот. складу було буржуазного походження (!); 3) замість революційної свідомости в ДПУ панує підхлібство та карієризм; 4) методи боротьби зійшли до звичайної шпіонажі, провокації і тероризування осіб невигідних владі; 5) ДПУ зі знаряддя диктатури пролетаріяту змінилось у знаряддя центрального комітету, а радше Сталіна і замість бути оборонцем робітників та селян, ДПУ стало зброєю для давлення селян і робітників та для террору внутрі партії. Використання ДПУ для боротьби з Троцьким і опозицією, карні експедиції проти селян, які не хочуть колективізації, служать доказом цього. Ось чому я зірвав із ДПУ, щоби дати іншим чесним комуністам приклад і причину надуматись над тим, що роблять"

Риков уступає?

З Москви пишуть, що в радянськім уряді намічуються деякі зміни: Риков думає уступити, а на його місце увійшов би Куйбишев, давній голова комісаріяту народного господарства. Каганович буде іменований одним із 4. секретарів центрального комітету комуністичної партії.

В Індіях знову ллється кров.

Як подають із Бомбаю, там була нова маніфестація гіндуських націоналістів, яка закінчилась бійкою з поліцією. У лічниці опинилось 150 ранених осіб. За ту маніфестацію засуджено провідника маніфестантів на 4 місяці вязниці.

До ювилею „Взаїмної Помочи Українського Вчительства"

Промова голови Т-ва п. Стронського, виголошена на Святочній Академії дня 7. липня 1930 у Львові.

Святочна Громадо, 25 літ минає, як у Львові повстала нова культурна українська станиця! Це сини долею битого українського народу — його народні вчителі вяжуться в спільну громаду, яку названо „Взаїмна Поміч галицьких і буковинських учителів і учительок".

Хтож були ці народні вчителі? Закріпощені раби, позбавлені всяких прав на людську єкзистенцію. Їхнє матеріяльне вивінування було нижче державних урядників, а через те вчительство було недоцінюване, а то й бите таки своїм громадянством.

Одначе натхнені ідеями і огненними словами Шевченка, Шашкевича, Франка й Драгоманова, овіяні любовю до „меншого брата", з вірою в перемогу слушної справи, учителі несуть гордо свій прапор, в поті чола розбивають скалу та серед терня мостять дорогу до кращої долі.

На свому тернистому шляху не забуває згуртоване українське вчительство ніколи, що його доля звязана з долею народу! Не забуває, що підоймою народньої будучности є освіта.

В імя цеї девізи накликає у своїй становій пресі та при усяких нагодах громадянство зокрема його соймову і парляментарну репрезентацію до опіки над народньою школою, над нар. учительством та до двигнення цеї школи.

Своїми слабими силами намагається розвинути цю школу у питомім дусі творення „Педагогічної Комісії" та педагогічних видавництв. Тисячі відчитів і практичних лекцій по цілому краю, численні бібліотеки по Окр. Відділах, з фахова бібліотека в централі — доповнюють ці змагання.

Побіч фахової праці не забуває вчительство й на позашкільну освіту: курси для неграмотних, приготування молоді до середніх шкіл: праця в читальнях, кооперативах, „Сільському Господарі", аматорських гуртках, хорах — це добровільний труд, піднятий нар. вчительством.

Тиха це праця, якої вчительство не рекламувало і з якої овочів не збирало. Воно тільки бажало допомоги громадянства у боротьбі за громадянські права для себе, за людську єгзистенцію, щоби таким чином могло краще служити свойому народові.

Поза тим ніякої допомоги не вимагало; для нього вистарчала самопоміч у нутрі своєї організації через правну пораду та підмогові фонди. А в рішаючих моментах не вагалось учительство виступати й на арену боротьби в імя девізи: учительство відповідає перед історією за народню долю, воно має стати провідником народу — а в боротьбі мусять бути й жертви!...

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

Сучасне малярство Італії

У сучасних, ще й повоєнних, часах у нервовому — а то й спазматичному — шуканні нових шляхів у всіх ділянках мистецького життя Европи — Італія, супроти цього зрозумілого явища, займає зовсім окреме становище: живе своїм мистецьким життям.

Крізу в мистецькому житті — найбільше її завважується в малярстві та літературі — вона доборює з дуже малим впливом европейського сьогоднішнього мистецтва. Може це й зарозумілість! Але коли подумати добре, то можна зрозуміти цю їх чванькуватість. Італія за богата минулим, щоби на осліп гнати за кордони, шукаючи шляху: відродження.

Маючи за собою славні віки мистецького розквіту, віки, що стали підставою до відродження мистецтва всієї Европи — під якого впливом суворий північний ґотик тут, в Італії, розясніюється, лаґідніє — вона, Італія, уперто й невідступно держиться цієї, властивої народам латинської культури, підстави: здорового розвитку мистецтва, яке мусить у собі мати красу, усміху, силу.

Не йде навипередки — за Парижем, Берліном, Віднем — у творенні нового міжнародього мистецтва, що є витвором чисто-мозкових починів онтих ультрамодерністів.

Адже вистарчає тільки почути, побачити, почитати витвори приготовані — не: творені! — мізком цього нового напрямку мистців. Напр.: музика Гіндеміта, Шенберґа, Стравінського й ін. Цеж вавилонська вежа! Це є небезпечна рухання мізку, яка любимців цієї шаленої музики може довести до непередбачених наслідків: збезмузичення! Позбутись на завсіди зрозуміння: музика!

Те-ж саме діється в малярстві та літературі сучасної Европи

Творення мистецтва в повному розумінні: міжнародього! Ця ідея дуже нестійна, без ніякої майбутности. Знаємо, що кожний великий артист, творячи свій твір — поривае усі кордони: його діло стає вселюдської вартости, він — як геній — творить нову еру в історії людства. Мистці-ж, що обрахованими засобами механічного розуміння — в мистецтві! — хотять створити нове, міжнародне мистецтво; мізкове: без виразу — експресії — без почуття — сентименту — без пориву людського — того невловимо палаючого в музиці „я"; мистецтво, щоби було всюди сухо, однаково зрозуміле — таке, воно, ніколи не дійде до своєї цілі. Такого суто-механічного інтернаціоналізму, доки творчий дух людини є вільний, нескутий шорсткою культурою — не буде ніколи!...

Як ви по вислуханні музики А. Шенберґа, І. Стравінського, Бльоха підете послухати І. С. Баха, Бетовена, то наче по стрімких, карколомних, сонцем машиновим смажених пустарях скелях ви в луг зійшли, — ультрамодерні примушують сходити! — де огортає вас благодать простірного сонця, якого проміння в зелені, квітах і злагіднені. І з цим сонцем набираєте снаги й маєте йти в дальшу важку мандрівку до досконалости, до цілі: Людини!...

Завертаймо до Італії. Отож і тут мистецьке життя перебуває крізу, яка протягається доволі довго. В малярстві — вже тримаймось малярства! — вона створила новий гурт малярів девятьсотників — novecentisti званих — яких провідником є А. Тозі*). Між девятьсотниками були теж завзятущі модерністи, як відомий Карльо Карра, що, підходячи до свого футуризму, кубізму стрічав по дорозі Джйотта, на якого зиркав цеглястим — надто! — колірoм. Тепер К. Карра — повернув до мельодії ліній та колірів.

Із оцих девятьсотників виринають нові напрямки італ. суч. модернізму. Як у девятьсотників, які ще не скристалізувались у певну, нову школу: відродження, так і в артистів, що виринають із „novecentisti-в", немає ще певнісь кої напрямної: який саме шлях до відродження суч. італ. малярства. Саме ота непевність девятьсотників створила новий рід напрямку, все ще, так сказати, пробного.

*) Про девятьсотників — іншим разом.

Представником цього напрямку є молодий артист Туліо Ґарбарі. (Особиста виставка в галерії Барді, Міляно, квітень ц. р.). Тутешня критика каже, що він, артист, живе самотнім життям у своїх горах, — Трента — далекий від сучасного міста: що це має великий вплив на його зовсім відрубний напрямок, зовсім інакше трактування сьогоднішнього малярства. По нашому-ж, думаємо, що він усе таки слідить рух мистецького життя, бодай своєї Італії як не всієї Европи, що пробивається з його творів.

Всі сучасні італійські малярі черпають свою міць із творчости вісімсотників, неоклясиків — романтизм, — а то й італійського відродження, перелицьовуючи, привдягаючи сьогоднішні здобутки старою — чудовою! багатою! — одежою минулого.

Туліо Ґарбарі не шукає дешевих добутків, які правдивому артистові не дадуть ніякого вдоволення.

Він не хоче вагатись, як молода — двацятилітня — його землячка малярка Джемма Верчелі (особиста виставка в галерії Барді, Міляно, січень ц. р.), між 1300 а 1700 роками, між школами флямандською й еспанською, між північчю та середземним морям. Т. Ґарбарі прямо повертається до італійського малярства архаїстичного, примітивного — прерафаелізму. Він із задоволенням і ясним супокоєм приглядається італійському середньовічу. Помітно любується в ґотику. Бо чим не краще, не певніше повернутись по засоби, міць, відродження до тих джерел, із яких уже раз повстала краса, сила, порив італійського малярства, яке стало підставою до розвитку малярства в усій Европі!...

Маючи за собою такі багаті, різнородні

І богато тих жертв понесло вчительство! Та — „раз добром налите серце вік не прохолоне!"

Під гук гармат, коли в другій половині 1915 р. Дирекція Т-ва візвала розкинене по світу вчительство до віднови організації, надсилають товариші з поля бою свої адреси, а один з них, січовий стрілець писав: „Спільно творім долю народу: ми тут в окопах, а Ви там у Львові над згуртуванням усіх нас".

Вірне цьому кличеві наше вчительство, піднімає „тую червону калину", стає в перших рядах борців, видає зпоміж себе богато героїв, оборонців рідного краю, видає вожда „Січових Стрільців".

Не довелося...

Знеможені, окривавлені недобитки нашого вчительства вертають з ріжних таборів у свою Батьківщину, під захист своєї матері „Взаїмної Помочі"!

А вона, наша Мати, на згарищах тулить дітей своїх, гоїть рани, завдані їм лихою долею, втирає сльози вдів і сиріт по своїх дітях — та вказує заєдно на написи на свойому прапорі: „Один за всіх — усі за одного"! „Праця для народу аж до загину"! „Борітеся — поборите"!

Сьогодні ця наша Мати святкує 25-ліття свойого істнування. Коли глянемо на пройдений нею шлях, то з гордістю можемо ствердити: наш прапор несплямлений, а ідеольогія незмінена! Наші кличі про рідну школу й рідного вчителя находять постепенно у нашому громадянстві зрозуміння й реалізацію. Завдяки 25-літній впертій, організованій боротьбі — здобуло вчительство егзистенцію не гіршу від інших інтелігентних робітників, а його службові відносини дещо упорядковані.

Завдяки організованій праці, кріпшає його значіння й повага, збільшується майно, як необхідний засіб кріпкої організації. На основі сказаного можна сміло ствердити, що ВПУВ стоїть сьогодні — побіч матері наших установ „Просвіти" — на одному з перших місць серед культурно-освітніх установ.

Як речник зорганізованого українського вчительства не помилюсь, коли скажу, що все воно леліє в цьому ювилейному році горяче бажання, щоб у слідуючому 25-літті стало українське нар. вчительство тим чинником, яким воно є у щасливіших народів!

З тим бажанням витаю Вас, Дорогі Товаришки й Товариші та Вас, Достойні Гості!

здобутки минулих віків усієї Італії, йому й не важко в його примітивізмі заховати сильний, певний рисунок льомбардської школи й її ясно-темних (**chiaro-scuro**) колірів, надаючи тому всьому прямодушности та щирої мягкости, граціозности — хоч і незугарної: прерафаелізм! — та соняшної живучости.

Віч-на-віч стрічаєтесь із містицизмом властивим умбрійській школі: ті драматичні підсумерки прояснені тільки то квітами полевими, то клаптиком неба, то іншою ясно-задуманою істотою. Тут — не обійшлось без великого впливу святця Франца з Ассижу.

Є в нього Мадонна німецької школи, передДірерівська.

Його декоративне малярство — це зразок вимовности колірів і їх безпосередня гармонія. Т. Ґарбарі у своїй щирости не думає цуратись, що він любується у декоративному смаку Карла Кріведі, венецького маляря, — яким той закінчував свої Мадонни: славна **Madonna della candeletta**, Пінакотека Брера в Міляно — не наслідуючи сильного й певного кольориту й рисунку, а надаючи більше соняшности, повітря, легкости.

Так-же ставиться він і до сюжетів сучасного, модерного життя.

А небо синє-синє, аж важке. По ньому химерно розтягнені білі то синяві хмарки.

Розложення колірів — хоч сьогодні їх взаїмність між собою є така знана, а чого, з браку відповідних студій, не знали старі майстри Італії — у нього теж саме: послідовне, легке, наївне, де-де: примітивне.

Все його мистецтво це вислав душі: не дбає як саме висказується його постать, а що саме висказує. Не є він символістом; ні ідеалістом неоклясичного італійського малярства, ні реалістом; ні не думає поринати в аналізу психічну. Балакає щиро, конкретно, супокійно, повний життя.

Міляно, 28. V. 1930.

На педаґоґічні теми.

З приводу пошести самогубств серед учеників.

Дуже часто приносять часописи жахливі вісти про самогубства учеників і учениць ріжного типу шкіл. Останніми часами приняли ці самогубства форми застрашаючої пошести.

Тому зрозуміло, що кожному насувається питання: яка причина цієї пошести? Часописи подають, що це переважно страх перед лихим свідоцтвом. На перший погляд здавалось би, що це вистарчаюче пояснення. Звичайно панує при таких поясненнях ще й погляд, що глибшою причиною самогубств є лінивство тих нещасливців, що накладають руку на себе.

Однак таке односторонне розуміння справи — кривдить тих, яких вже й так скривдило життя.

На мою думку, головна причина цього нещастя лежить головно, ба— майже виключно, в незрозумінні дитячої психіки, переладуванні наукового матеріялу, в оцінці поступів в науці не відповідно до дійсного стану а на субективний, часто нічим не умотивований погляд на того чи іншого ученика та учениці.

Не маю наміру подрібно розглядати справу, бож вона за обширна, щоби можна було її вичерпати в таких вузьких рямцях. Хочу тільки загально кинути трохи світла на вище наведені причини жахливої епідемії.

Дитина (а дитинство в ширшому значінню сягає до 22 року життя) творить цілком відмінну від нас істоту з своєю специфічною психікою, з власним світом почувань, з сильно розвиненою фантазією, яка не дозволяє дитині перевести границі між дійсністю та уявою, з своєю непереможною активністю, а до цього з таким слабо розвиненим інтелектом. Дитина (що для нас тут найважніше) переживає усі свої почування коротко, але за те дуже глибоко. Кожна кривда, кожний смуток, кожний переляк — оставляє глибокий слід в її душі. І коли би хто вглянув в душу дитини — жахнувся би напевно, коли би побачив ті траґедії, які там так часто відіграються. А ми цього не спостеріґаємо, не хочемо зрозуміти — ми з своїм сильно розвиненим розумом і устійненими критеріями думання хочемо в дитині бачити таку саму зрілу істоту, як і ми. І це є головною причиною нинішніх дитячих самогубств. Дитина дуже важко переносить усі болі, а головно кривду, заподіяну їй окруженням. А чиж це не є вже страшною кривдою, коли в школі учитель не хоче зрозуміти психіки дитини, коли не знизиться до рівня її думання, коли не хоче взяти під увагу і соціяльного окруження, в якому ця дитина живе? Дитина добре розуміє цю кривду, вона болить її, а коли до цього долучиться ще й острах перед таким частим, а так незрозумілим і неоправданим гнівом батьків — вона бачить цілий рятунок у самогубстві.

Другою причиною є переладування учеників научним матеріялом. Теперішні наукові програми і методи у нас зовсім не достроєні ані до психіки дитини, ані до її здібности і духових та фізичних сил. В теорії говориться про найкращі цілі, а в практиці набивається голову дітей матеріялом, який за важкий на їх ненормально розвинений інтелект. Коби тільки вичерпати приписаний матеріял! а чи дитина його зрозуміє, чи перетравить, чи найде в ньому якесь дійсне приноровлення в житті — це остає вже на другому пляні. Третім чинником лиха є спосіб оцінки поступів. Оцінюється на підставі відірваних питань, ставлених одинаково для всіх, здібніших і менше здібних учеників. Ці оцінки як: „дуже добре", „добре" і т. д., зовсім не дають ще образу дійсного стану умового розвою дитини. Щоби його пізнати, на це треба пізнати цілість знання, але у відношенні до психічних і інтелектуальних сил дитини. А коли до такого невмілого і зовсім невідповідного способу оцінки долучаться ще особисті огляди і симпатії чи антипатії учителів — виходить вислід, залежний виключно від випадку, доброго настрою, фантазії вчителя і т. п.

Ці уваги далеко не вичерпують питання, що вимагає від учителів в першу чергу зрозуміння дитячої душі й інтелекту та приноровлення до неї цілої методи навчання і оцінювання поступів.

Учитель повинен бути найперше провідником дитячих душ. Сьогоднишні самогубства свідчать про щось зовсім інше. Тільки в розумінні дитячої психіки лежить правдиве виховання нашої молоді, — всі інші методи провадять тільки до абсурдів або до таких нечуваних фактів як, самогубства. Душа дитини, не находячи для себе зрозуміння, вирівається з тіла: щоби в недосяжних просторах занести слова жалю та кривду тих, яких обовязком було оживлювати, а не вбивати.

Степан Конрад.

Голод на Рад. Україні.

Рижське „Сегодня" містить лист із Радянської України, в якім читаємо, що на Радянській Україні панує страшний голод, наслідком чого поширюються усякі пошести. В одному листі з Миколаєва читаємо: „Пухнемо з голоду, нема що їсти. Харчеві продукти стали тільки привілеями партійних комуністів, а інші горожани не можуть дістати „пайка". Багато кооператив порожніх, брак мануфактури і родина, яка складається із 3 членів, дістає 6 метрів сукна на рік".

Нім. інтервенція в справі більш. радіопропаґанди.

(АТЕ). Німецький посол у Москві Діркзен інтервеніював у комісаріяті закордонних справ у справі протинімецької пропаґанди, яку ведуть більшовицькі стації, що суперечить німецько-більшовицьким договорам. Літвінов відповів, що авдицію в німецькій мові надавали для німецьких кольоністів у СРСР. Пояснення це не вдоволило німецького посла і він звернувся до свого уряду за вказівками. У звязку з інтервенцією Діркзена звертають увагу, що німецький делеґат Мольтке, остає в Москві, хоч німецько-більшовицька примирююча комісія покінчила праці.

Диктатор у вязниці.

Окрема сенатська комісія в Атенах, як трибунал, засудив б. гр. диктатора Пангальоса на 2 роки вязниці за надужиття своєї влади і фінансові неточности при доставленні сукна для грецької армії.

Косів і Косівщина.

У звязку з дописами І. Кедрина про відносини в косівському радикальному таборі, дістали ми два спростування з покликанням на пресовий закон. В одному спростуванні (зложеному не по законі) кажеться м. ін.:

„Неправдою є, будьтоби кооперативу „Союз промисловців Гуцульщини" зліквідовано, а на його місце основано нову кооперативу „Гуцульщина", яка має творити конкуренцію для „Гуцульського Мистецтва". Натомість правдою є, що кооператива „Союз промисловців Гуцульщини" як така істнує й на дальше, не була й не думає бути ліквідована, а працює в незміненому складі й обсягу свого діланя. Натомість рішенням Загальних Зборів із мин. року ухвалено з практичних зглядів змінити назву з „С. П. Г." на коротшу „Гуцульщина", тому, що покупці все мішали попередню нашу назву зі „Союзом кооператив" і „Союзом — опісля Спілкою — кушнірів Гуцульщини". Неправдою є теж, що „Гуцульщина" має творити конкуренцію для „Гуцульського Мистецтва", бо не має до цього потреби. „Гуцульське Мистецтво" виробляє виключно килими, а „Гуцульщина", передше „Союз промисловців Гуцульщини", виробляє крім килимів ще й занавіси, фартухи, накриття, полотна, деревляні різьбарські вироби і т. п., з чого ясно, що нема потреби ліквідувати". Під спростуванням підписані пп. Горбовий і Ів. Прокопів.

Друге спростування звучить: „Неправдою є, що кооператива „Осередок" зліквідована. Натомість правдою є, що кооператива замкнула хвилево свою крамницю, яка містилася у невідповіднім місці на Монастирськім, бо переноситься її до міста на головну вулицю. Косів, 11. липня 1930. Михайло Гречук. Горбовий".

ВІДГУКИ ДНЯ.

Неділя в місті.

Неділя в місті належить до найнудніших днів цілого тижня. Іншими словами: серед будного тижня найнуднішим днем є неділя. В будень кожний знає бодай, що робити. Встає рано — йде до праці, прийде до дому — кладеться на пообідний сон, поспить трохи і вже вечір і вже кладеться спати.

Але в неділю — розпука чиста!

Відпадає буденна праця і тому нема де подіти цілого ранку. Хоч як, собі хтось обіцює, що виспиться досхочу, всі ці пляни нівечить привичка раннього вставання. Збудиться чоловяга в приписаній годині, вхопить за штани, щоби збиратися і тоді щойно пригадує собі: неділя! Заклене відповідно до ситуації, а невідповідно до святого дня, шпурне невинними штанами в кут і пробує заснути. Але тільки пробує. Ніяка сила не притягне химерного Морфея до ліжка. В будний день то та малпа тягне за плечі, притискає голову до подушки, склеює повіки, плутає шнурівки, закидає черевики, перемінює ліву штанку на праву, а праву на ліву і загалом виправляє ріжні штуки, щоби тільки вдержати людину в своїй власти. Зате в неділю опускає міщуха зараз від першої хвилі пробудження, з вийнятком хіба священиків, які в неділю мають найбільше заняття.

Ще в жонатого не виглядає недільний ранок так трагічно. Звичайно жінка, яка в суботу мов та пчілка божа працювала, в неділю мов та пчілка божа... жалить.

Пролупить очі міщух, пустить одно слово — дістане десять, пустить десять — дістане сто і так якось на фамілійній гутірці, зійде передобідний час.

В парубка відпадає і це недільне заняття. Ще доки він молодий, то бодай „дванацятка" від Преображенкою має для нього сяку-таку атракцію, але коли постаріється, то вже й „дванацятка" не тягне. Ті дівчата, які ще на нього дивляться, не цікавлять його, ті, на яких він хотів би дивитися, не цікавляться ним. Від часу, як не приняли його на теольоґію — не ходить до церкви, а від часу, як почав лисіти — не ходить під церкву. Нова мода позбавила його й того приємного заняття, яке колись мав кожний старший парубок у неділю, себто плекання вусів. Колись за добрих часів, шануючий себе кавалер, витягав у неділю „вусбінду" і робив зі себе цілими годинами Вільгельма II. Нині ніхто вусів не носить, а як і носить то тільки тінь вусів під самим носом. Плекання таких „вусотіней" не забирає навіть десятої части недільного ранку.

Щоби і пополудне не було таке траґічне, як ранок, видумали добрі люди (не з Бродів, а з Анґлії!) мячеві змагання. За містом, на спортових площах 22 люда копає мяч, а кілька тисяч люда дивиться на те. Ще якби одні тільки копали мяч, а другі тільки дивилися, то швидко така забава знудилась би і одним і другим. Але на щастя перші не тільки копають мяч, але і себе, другі не тільки дивляться, але й дискутують, чим можуть, до кулаків і палиць включно.

Дві години, на свіжім повітрі і серед веселого настрою, пройде як з батога тріснув. Вертається міщух, покріплений на дусі, а помнятий на тілі, і має вже спокій з недільним пополуднем.

Вечір не робить уже ніяких труднощів, коли хтось хоче (а має за що!) його перебути. Тисячі лямп освітять усе, що гарне, а тисячі тіней закриють усе, що погане і тоді приємно є перейтися вулицями, зайти то сюди то туди, а навіть тамтуди. Вибігають з каварень звуки джезбенду і хапають тебе за рукав та тягнуть до середини. Радують душу богаті вистави крамниць, пестро розмальовані вивіски притягають око, а ще пестріше розмальовані львовянки „роблять око".

Треба бути з каміня, або не мати сотика в кишені, щоби опертися тим усім чудам. А раз хтось не опреться їм, той має виповнений цілий вечір до самого білого ранку, а коли трапиться партія ремістів, то й грубо поза білий ранок.

Після того легко вже проскочити неділю і почати новий тиждень.

Галактіон Чіпка

Чистка крови.

Про підприємців і клієнтів.

Нарікаємо доволі часто на брак промислу у нас, на недостачу кваліфікованих робітників, на брак підприємців і т. д., а в парі з тим на замалу жертвенність на національні установи. Може воно й правда, а може й ні: треба ближче приглянутися справі.

Правда, замало у нас промислових шкіл, але бо й вихованки їх тиняються по чужих підприємствах за будьяку ціну: самостійно вони не в силі працювати з тої простої причини, бо наш чоловік оминає українське підприємство, мовляв, партачі і дорого беруть. Нашому чоловікові імпонує бундючна постава чужинця і протекційний тон: куди нам до такого панка; він певно й добре роботи виконує. А тимчасом українські кваліфіковані робітники в більшости належать до висококваліфікованих і солідних, на праці яких держаться часто бундючні чужі підприємці. А платня тих робітників нужденна. Бо щож має робити такий робітник? Піти до свого підприємця? Роботи в українського підприємця нема, бо свої його минають як заразу, — а як часом і капне робота, то дають відчувати, що ласку роблять.

А українські підприємці? Вони в 90 проц. виконують роботи для неукраїнців, розуміється, нешовіністів. І хвалять собі роботи українських підприємців за їх солідність і дешевість. Скажу навіть більше: деякі українські підприємці дістають і виконують роботи для державних установ на підставі конкурсових оферт. І державні установи, де вимоги чей великі і де відбирають роботи знавці, вдоволені з виконання і дають відтак вже українцям без конкурсу. Тільки українці минають своїх як проказу. Але які наслідки цього?

При обрахунках і розплаті майже все дається на якісь національні цілі; чи може українець підприємець не дати на польську ціль якийсь відсоток з одержаної суми, коли про це говорить поляк роботодавець? Як не дасть, не дістане більше замовлень. Прочитають українці, що такий а такий дав на польську ціль даток, звичайно більший, бо квота з розрахунку була велика і вішають чоловіка. Але вчора той самий „вішатель" віддав більшу роботу не українцеві. І виходить таки правда, що ми ще забогато маємо в собі рабської крови — коби бодай не 90 проц. Ну, а раб найбільше нетерпить не пана, але раба, що вибивається на волю.

А чи стягають наші установи, не говорю вже про приватних підприємців, датки на національні цілі від неукраїнських підприємців, яким, поминувши українських підприємців, віддають замовлення? Я ще ні разу не чув. Ну, але це хіба факти, що так поступають і „Рідна Школа" і „Власна Хата" і Василіяни і Василіянки і т. д. і т. д.

Виходить дальший куріоз. Не українські підприємці затруднюють українських кваліфікованих робітників, а українські підприємці мусять держати велику частину польських, бо на роботу до неукраїнців треба звичайно післати неукраїнських робітників. Виходить справдішне диво на нашу, розуміється, некористь.

Але дивам не кінець. Дуже часто доставці матеріялів (ґросісти) звертаються до українських підприємців для наведення справок, чи установа, яка віддала роботу неукраїнському підприємцеві, заслугує на кредит. Фактів, скільки схочете, а останній з „Власною Хатою".

А тепер ще кілька слів. Нарікають наші люди, що українські підприємці часами дорожчі. Часами воно може так і здається. Але з тих дорожчих оферт українські підприємці камяниць не накупили, а неукраїнські так. А чи знають ті українці, що читають українські і неукраїнські оферти кільки „тріків" криється в офертах і щоби зрозуміти від початку до кінця „тріковy" оферту, треба бути дуже досвідченим в тих справах.

Українські підприємці ще надто наївні і простодушні, не йдуть на ніякі удри, але неукраїнські оферти дуже часто на око дешевші, виходять наприкінці дуже дорогі. А зрештою бувають і такі факти, що неукраїнські установи, як отсе було не так давно, відмовили одній будівельній українській фірмі тому, бо була за дешева оферта — мовляв, не хочемо, щоби ви стратили. Розходилося за десятки тисяч ріжниці в ціні. Чи поступила би так українська установа з неукраїнським підприємцем. Виключена річ. Як, сказали би, аби „вони" мали тільки на нас заробити та не дай Боже купили якусь парцелю на заробок. Бо українець має ходити занедбаний та й просити милостині — бо ми чейже вчорашні раби.

Гей, гей, можеб чимнебудь, бодай трохи вигнати з наших тілес рабської крови; може помогла би якась нова вода в Черчу, може „тринацятка", аби ще хоть якийсь 10% височила з нас крови гельотів.

Підприємець.

Канікульна метаморфоза.

Замість УХО-ії маємо УКО-ію.

В днях 12. і 13. липня ц. р. відбулася в Микуличині нарада керманичів дотеперішньої Української Християнської Організації. В нараді взяли участь Преосв. епископи: Хомишин, Коциловський, Лакота, Лятишевський, о. ігумен Галущинський ЧСВВ, а зі світських: д-р С. Томашівський і д-р О. Назарук.

„Нова Зоря" з дати: Львів, 17. липня 1930. приносить на першому місці комунікат у справі тієї наради. В комунікаті сказано, що це була „чергова конференція духовних і мірян", на якій згорі вичислені розвинули „біжучі питання церковно-національно-політичного життя". Конференція ствердила, що „розмах аґітації большевизму і всіх інших протикатолицьких течій не осягнув сподіваних успіхів"; рішила змінити назву „Українська Християнська Організація" (УХО) на „Українська Католицька Організація" (УКО). З інших постанов конференції замітні ті, в яких говориться про потребу „видавання душпастирського журналу", що занявся б розроблюванням „католицької ідеольоґії на всіх ділянках громадянського життя", а далі про організацію кольпортажі католицьких органів преси (до них належать виключно: „Нова Зоря", „Правда" і „Бескид") при допомозі „епархіяль-секретаріятів кат. преси".

Найпікантніша така постанова конференції: „У справі ревіндикації бувших католицьких церков і монастирів, котрі колись насильно загарбав у католицької Церкви царський уряд, **порішено найперше, розслідити і провірити скількість і якість тих обектів, до котрих гр. кат. Церква має право"**.

Накінець дві постанови, які подаємо теж у цілости з уваги на їх лапідарний стиль, але незвичайно скомплікований і не позбавлений сензаційного в деякій мірі посмаку зміст. Ось вони:

„Конференція прийшла однозгідно до переконання, що жадна з дотеперішніх політичних партій не оправдала надії (а чи була коли така партія, на яку УХО покладалоб надії—Ред.) щодо ведення політики в дусі католицької ідеольоґії".

І тому чергова та кінцева постанова звучить: „Конференція поручила УКО-ії виробити проект католицьких професійних робітничих організацій"

НОВИНКИ

— **Літом у гори.** Інформуйтеся: Купелеве заведення Зелемянка п. Гребенів коло Сколього. Горячі купелі сірчано-йодові у лазничках. 2388 14—30

— **Фотограф Янушевич**, вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої), Тел. 59-60. 1545

— **Знов документ часу.** До нашої редакції прислано документ, який поміщуємо без найменших змін. Справа йде про збірку жертв переведену о. Хабурським на будову лічниці ім. Митрополита Шептицького: Orzeczenie N. 193. Po przeprowadzeniu rozprawy Starosta Powiatowy w Zborowie wydał następujące orzeczenie: Przyjmuję udowodnione że ks. Stefan Chaburski gr. kat. prob. w Zarudziu urządził w cerkwi w dniu 7/4 1930 bez zezwolenia Starostwa zbiórkę na szpital ukraiński we Lwowie, czynem tym naruszył przepis rozp. gub. z dnia 21/5 1883 r. Nr. 3664 poz. ust. p. Nr. 9 z 1883. Wobec tego skazuję ks. St. Chaburskiego na zasadzie od 17 rozp. z 22/3 1928 dz. u. Nr. 38 poz. 365 na karę grzywny w wysokości 10 zł. z zamianą na karę aresztu zastępczego 1 dniowego. — Za starostę Pawlikowski. Zborów 4. VII. 1930.

— **Відібрання дебіту.** Міністерство внутр. справ відібрало дебіт у Польщі 11 комуністичним журналам та часописам, видаваним у СРСР, між ними відібрано дебіт і „Войовничому Безвірникові", який виходить в українській мові в Харкові.

— **Нерівна мірка.** Монастир оо. Студитів в Угнові вислав зі свого захисту 18 хлопців на відпуст до Зарваниці, де після відпусту в день св. Петра й Павла мали деякий час лишитись у монастирі на вакаціях. Тому, що ці хлопці були одягнуті в пластовий однострій, поліція арештувала їх і придержавши добу в підгаєцьких арештах, відставила їх ескортою не до Зарваниці, але до Угнова. Рівночасно у Болшівцях відбувався у польському кляшторі оо. Кармелітів польський відпуст і рогатинське староство поручило всім начальникам громад обовязково й урядово взяти участь у торжествах оо. Кармелітів і в парадах спроваджения чудотворного образу Матері Божої. Отже підгаєцьке староство перешкаджає українській молоді взяти участь у релігійних церемоніях в Зарваниці, а рогатинське староство вважає участь війтів у торжествах польського монастиря обовязковою. Чи це доказ рівноправности двох обрядів?

— **Самовбивство війта.** У селі Ляцьке Шля-

…оцьке, пов. Товмач, застрілився начальник громади Антін Соха. Причиною самовбивства були якісь родинні конфлікти. Війт виконав самовбивство у своїй хаті, коли нікого не було в дома.

— **Приписи для кінотеатрів.** Польське міністерство публичних робіт виготовило проект нових приписів для кінотеатрів. Приписи торкаються справ величини салі, вентиляції, безпеки на випадок пожежі і т. д.

— **Англійські робітники про життя в СРСР.** Гурток англійських вуглекопів відвідав СРСР і вернувши до Льондону ці робітники містять в англійській пресі свої подорожні враження, де між інш. читаємо: „Родинне життя у радянських республиках зовсім розбите. Питання вінчання і розводу дуже упрощене, і лише тоді як є діти, то чоловік покидаючи жінку, платить їй одну пяту своїх заробітків для дитини. Трапляються жінки, які від кількох чоловіків придбали собі по 5 або і 6 дітей та живуть собі із аліментів дуже вигідно. Бувають і молоді хлопці, які женяться тільки з такими жінками, які дістають від своїх колишніх чоловіків аліменти і тим чином молодий хлопець забезпечує собі удержання і живе без праці з чужих аліментів. Російські жінки цього типу дивляться з погордою на жінок, що живуть нормальним родинним життям та вважають їх невільницями".

— **Померла жінка Пуччінія.** У Медіоляні померла у 70. році життя жінка славного композитора Пуччінія, Ельвіра. Вона була значно старша від свого чоловіка. По її смерти залишився одинокий син автора „Тоски".

— **Спека.** З Ню Йорку повідомляють, що найбільша спека є в седедущо-західніх стейтах. У стейті Джова було 34 ст. Цельзія. 53 людей померло наслідком сонішнього удару. Згинуло більше ніж 1000 коней.

— **Земля проковтнула село.** З Калькути подають, що у північній Індії був землетрус, при чім одно село Днубрі у ночі запалось під землю разом із мешканцями, так що вранці на цьому місці побачено тільки величезну долину, засипану землею.

— **„Кві про кво" і „Морське Око"** дають дві спільні вистави у салі „Кольосей" дня 19. і 20. ц. м.

Відповідь Польщі на Бріянів меморіял.

Польський уряд дав відповідь на Бріянів меморіял у справі европейської унії. У відповіді сказано, що Польща готова взяти участь у приготовних працях, які перша евр. конференція признає конечними. Европейська унія мусить основуватися на безпеці, загарантованій однаково для всіх держав і на пошануванні їх політ. незалежности. Унія не повинна бути звернена проти ніякого народу. Цей принцип не може підлягати дискусії. Польський уряд не міг би співпрацювати з організацією, якої мета не покривалася би з ідеєю міжнар. співпраці. Заг. дискусія на конференції евр. держав у вересні ц. р. позволить певно установити корисні вказівки для дальшого розвитку приготовних праць.

Німецька відповідь.

Дня 15. липня оголошено відповідь Німеччини на Бріянів меморіял. Німецький уряд м. ін. зазначує, що ніяка евр. країна не відчуває так недостач евр. структури, як Німеччина, тому, що лежить в осередку Европи. Ніяка країна більше не є заінтересована в усуненні тих недомагань. Тому на конференції в вересні Німеччина поставить внесення „відважної реформи" відносин, що їх уважає неможливими до вдержання. Треба виминати всяке вістря проти інших континентів.

Сецесіоністи приняті до Стр. Хл.

На засіданні клюбу Стр. Хлопского запала постанова приняти послів Цепляка, Крису та Тарґоньського (що виступили з ББ) у члени Стр. Хлопского.

Три бомбові замахи.

В ночі 15. липня по дорозі з Познаня до Зегжа авто кс. Яносіка підскочило вгору та стануло в полумі. Пасажири врятувалися. Здогадуються, що авто наїхало на бомбу. Мин. неділі авто двох познанських лікарів на тім-же шляху наїхало на бомбу. Лікарі були ранені.

Шобер поїде до Варшави.

Віденська преса подає, що австрійський канцлер Шобер, у місяці вересні зложить візиту чехословацькому президентові і потім має намір приїхати до Варшави.

Замах на суддю.

У варшавськім повітовім суді суддя Дембінський проголосив присуд, яким якусь Марчевську засудили на 6 міс. тюрми за крадіж годинника. Марчевська схопила хрест зі стола та розбила ним судді голову. Кров залила суддю Дембінського, він упав на землю непритомний. Суддю відвезли до шпиталю. Тепер М. буде відповідати за цей злочин.

Поліційний аґент — убийник.

На залізничім двірці у Воломіні (воєвідство варшавське) поліц. агент Махтман убив продавця газет 21-літн. Луковецького. Причиною було те то Луковецький колись образив Махтмана.

Офіціяльна димісія Чічеріна.

(АТЕ). Берлінські часописи повідомляють із Москви, що в найближчому часі мають оголосити офіціяльну димісію Чічеріна зі становища комісаря закордонних справ. Як кандидатів на це становище називають: Рикова, Крестинського та амбасадора СРСР в Анґорі Сурица.

За протифашистівські летючки — перед військовий суд.

(АТЕ). Двацятьпятьлітній адвокат Басанезі, що здав у Парижі іспит на пільота, розкидав над Медіоляном і ріжними місцевостями Піємонту летючки „Воля та справедливість", що взивали до повалення фаш. правління в Італії. Літак розбився біля гори Ст. Ґотард. Басанезі вийшов тяжко ранений. З Берна повідомляють, що Басанезі відповідатиме перед швайцарським військовим судом. Слідство виявило, що Басанезі записався до летунських конкурсів і так здобув літак, яким відлетів із Парижа з лет. майдану Орлі. Виправа Басанезія викликала в Парижі велике враження, бо зійшлася з напруженням фр.-іт. взаємин. Швайцарська преса повідомляє, що поява літака над Медіоляном викликала метушню. Поліція та фашисти кинулися нищити відозви. Арештували кількох людей. Часописи дивуються, що виправа вдалася, коли в Медіоляні є 4 ескадри військ. літаків і два великі лет. майдани.

У Фінляндії.

(АТЕ). Фінляндського комуністичного посла Вайсенена арештувала поліція, коли йшов до парляменту за дієтами. Це перший комун. посол арештований поліцією. Інші комун. посли укриваються, або члени „Ригля Фінляндії" відставили їх до більшовицького кордону. Двох комун. послів, що їх у парляменті схопили члени „Ригля Фінляндії", віддано поліції. Фінляндський премієр, визначний член „Ригля Фінляндії" та посол СРСР у Гельсінґфорсі дістали листи з погрозами смерти.

Операція Мусолінія.

(АТЕ). Будапештенський „Уйшаг" повідомляє з Больонії, нібито Мусолініему перевели поважну операцію жолудка. Вістку цю держали якийсь час у тайні, щоби не спричинити неумотивованих побоювань.

В справі викупна Білої Гори в Підлисю.

Гарне діло радних громади Підлися.

Т-во ім. Маркіяна Шашкевича в Золочеві подає Хвальному Громадянству до відома, що дотеперішня збіркова акція при викупні Гори принесла суму 5.633 зол. 20 гр. і за неї викуплено 5 і ½ морґа гори та покрито дотеперішні кошта збірки, які досить великі тому, що треба по кілька разів звертатися до жертводавців та посилати їм чеки.

До Т-ва наспіло письмо радних громади Підлися слідуючого змісту: „**Ми, радні українці громади Підлися, складаємо по 1 зол. на викупно Білої Гори і взиваємо всіх радних українців Нашої Землі, щоби такий даток на ту ціль зложили, та цим дали свідоцтво єдности і сили українського народу.** Дано і підписано в Підлисю дня 2 травня 1930 р. під Великим дубом Шашкевичівським. Семко Бабінський нач., Теодор Дзюбаба, Волод. Наконечний, Гнат Чучман, Гриць Чучман, Тимко Мазий, Антін Стефанів, Олекса Особа, Демко Сисун, Василь Галай, Іван Бужник, Дмитро Ліжак, Іван Крокіс, Гриць Гусаківський, Олекса Назар, Осип Мосьпан, Дмитро Особа".

Є це гарний прояв жертвенности і свідомости українських радних, гідний наслідування. Щоби уможливити всім радним складання збірки, підписане Т-во пропонує слідуючий спосіб:

Всі українські парохи (все одно, чи греко-кат. чи православні) пришлють під адресою Т-ва на кореспонденційній картці виказ всіх радних в громадах, належних до їх парохії, при чім підчеркнуть імя і назвище радного і точну його адресу, до якого належить вислати чек і який зобовязався би між іншими радними перевести збірку і зібрані гроші до Т-ва переслати. По одержанню виказу Т-во вишле чеки і відповідні відозви до всіх радних.

Зазначуємо, що коли би кожний радний зложив по 1 зол., можна би на цілі Т-ва зібрати поверх 200 тисяч, а це вистарчило би не тільки на викупно Гори, але і на побудування там церкви і будинків.

Підписаний виділ вірить, що українці-радні на поклик радних Підлися відозвуться і не пожаліють дрібної лепти на таке велике діло.

ЗА ВИДІЛ ТОВАРИСТВА:

Д-р Теодор Ваньо, голова. **Микола Мартинюк,** секретар.

З концертової салі.

Ювилейний концерт ВПУУ.

Дня 7. липня ц. р. відбувся у Львові в салі Кольосею концерт, улаштований з нагоди 25-літнього ювилею „Взаїмної Помочі Українського Учительства".

З приємністю треба ствердити, що концерт був вповні удачний. Добір виконавців, добрий фортепян марки „Ферстер", відповідна сцена (шкода тільки що сукняні занавіси ослаблювали резонанс), добре підібрані музично-вокальні точки програми виключно українських композиторів — це все склалося на якість концерту.

Зачну від хору. Хор здисциплінований на зовні і зіспіваний. Заслуга тут з одного боку коломийського Окр. Відділу, якому в відносно короткім часі вдалось серед несприятливих умовин (деякі співаки мусіли приїздити на пробі з далеких підгірських сіл, віддалених 15—25 км. від Коломиї), створило хор, який хоч ад гок, зложений — щодо зрівноваження і зіспівання голосів не уступав в нічому нашим знаним, давно існуючим хорам. З другого боку велика тут заслуга дириґента хору д-ра Стависького, який не пожалів ні часу, ні труду, а на протязі 4 місяців кожної неділі і свята вів проби хору. Наслідком того концерт на окружному святі в Коломиї і 7. липня ц. р. у Львові досягнув високого мистецького рівня. Зокрема гимн, укладу Ст. Людвикевича, що своєю бадьорістю і підйомом духа настроїв і виконавців, і численну публику, був виконаний зовсім добре. Дуже тяжкою до виконання була пісня а капеля О. Кошиця: „Ой піду по коліна в лободу", а саме через її одноманітність з боку ритмічного і гармонійного вимагала певного роду стилізації під цим оглядом.

Пісні М. Леонтовича: а) Ой пряду, пряду, б) Козака несуть, в) Щедрик і г) Дударик (надпрограмово) були — так сказатиб — попісовими точками хору. Ці пісні були виконані дуже вдатно. Вражало тільки надмірне акцентування поодиноких фраз, а то й тактів у пісні „Ой пряду" та неправильний хід в альті: es-f-g-f замість e-fis-g-f, через що помітний брак консеквентної льогічности в гармонії („Козака несуть").

Кінцевий виступ хору в „Кантаті" був атракцією вечора. Зазначити треба, що хор і фортепян себе взаїмно доповняли і творили цілість, яку не часто чується. На успіх кантати склалось богато чинників: самий твір, виконаний вперше у Львові, інструмент, піяніст, хор і дириґент. У творі почувалось абсолютну згідність тексту з музикою. Багатство гармонічних модуляцій, ріжноман. ритміки в поодин. голосах, відповідне приноровлення динамічних змін та бравурним пасажем приготовлена кульмінаційна частина „На многая літа" вправді експонували хор та дали богато праці й труду і дириґентові, і співакам, а може й публиці, що привикла до легкої, ляпідарної музики, але під оглядом музичним лишилась ця точка, як сказано, атракцією концерту.

Співачка, п. Синенька-Іваницька, знана вже нашій публиці з виступів у Львові й на провінції, відспівала вдатно декілька пісень. Не помилюсь, коли скажу, що їй вдаються добре пісні, які саме на цей концерт підібрала. Її інтерпретація „Айстрів", „Засумуй трембіто" та „Ой ходить сон" є просто недосяжна в інших співаків.

Наш. відомий вже композитор Н. Нижан-

ківський виконав три невеликі твори, а саме: В. Барвінського: „Листок до альбому", Ст. Людвикевича: „Листок до альбому" і власний твір „Коломийку". Всі наведені твори виконав він під мистецьким оглядом без заміту. Специяльно вдатно виконав Людвикевича: „Листок до альбому" — твір, про який треба сказати, що в нім мало нот, та багато музики, що шановному інтерпретаторові вповні вдалось якраз це у ньому висказати.

Крім того акомпаніював Н. Нижанківський хорові та співачці п. Синенькій-Іваницькій — і треба підкреслити, що подібний супровід до хору і до сольоспівів не часто чується. Очевидно богато до цього причинився добрий інструмент.

На заокруглену артистичну цілість концерту зложились декламації дир. Климка і п. Стефаківни, про котрі тепла і річева згадка була в „Ділі" з 10. липня п. р.

Говориться в нас багато на тему союзу хорів. Підношу, що в ювилейному році нар. учительства, не булоб вказане зорганізувати учительські хори по більших наших центрах, а то й повітах, що пособило би ідеї союзу хорів.

Лука Сич.

Дописи.

КАЛУШ. (Культурно-освітній рух). Калуський політичний повіт має дві філії „Просвіти": в Калуші, що обіймає 46 українських громад і 2 німецькі кольонії, та в Войниловi, що обіймає 19 громад. Перед прийняттям на освітнього інструктора п. А. Дівнича філія в Калуші виказувала 46 читалень у 43 громадах. Та при перевірюванні праці читалень та наладнуванні звязку ствердженo, що 10 читалень не проявляє зовсім життя задля браку домівок і всякого освітнього проводу. По принятті осв. інструктора з кінцем 1929 р. філія взялася до систематичної освітньої праці в повіті. Наладнано звязок із читальнями так письменний, як і особистий. За пів року влюстровано 16 читалень і висилано 11 разів делегатів на збори читалень. Для звязку та полагодження ріжних орґанізаційних справ (вкладки, діловодство, звязок, бібліотеки, самоосвітні гуртки, праця між жіноцтвом) відбуто 6 районових освітніх нарад-анкет при участи 30 читалень, заступлених 91 членами виділів. Відновлено 6 читалень і приготовлено оснування 2-х нових. Сьогодні є в районі філії: 43 більш чи менш інтенсивно працюючих читалень із 3.653 членами (з них 367 жінок). В 40 читальняних бібліотеках є 4.142 книжки, отже пересічно по 101 книжок, а 3 читальні є без жадної бібліотеки. За 1929 р. докуплено до бібліотек 286 книжок і книжок за суму зол. 549. Часописів у читальнях було 102. Для допомоги читальням книжкою має філія 4 комплети мандрівних бібліотек, котрі позичається до читалень на 2 місяці й котрі мають на селах великий попит. Читальні містяться: 17 у власних домах (із тих тільки 7 заінтабульованих в порядку, а 5 є під одною стріхою з громадськими урядами), в кооперативних домах 6 (з них 2 співвласниками домів), в громадських домах 7, у найманих і відступаних 13. Будує власні доми 9 читалень. Аматорських гуртків є при читальнях 26, хорів 11, духова орхестра 1 (Хотінь). Гурткам і хорам помагано в виєднанні дозволів на вистави й концерти інтервенціями освітнього інструктора в старостві, котре в минулому році масово заборонило вистави й концерти й тим спаралїжувало весь культурний рух. Для допомоги аматор. гурткам засновує філія повітову позичальню театральних потреб (костюми, перуки, реквізит, бібліотека драматична й музична, евентуально декорації), а на зиму підготовляє курс режісерів. Сама філія влаштувала при допомозі калуських аматорів і професійної артистки п. Дівничевої вистави „Запорожець за Дунаєм", Шевченківський концерт та виставу опери „Катерина". В найближчій будучности влаштує філія повітову освітню нараду, виставу української книжки та дальші театральні вистави. — Освітня праця, наладжена тимчасово завдяки жертвенности інтеліґентів та інституцій, що оподаткували себе на річ філії, получена з великими труднощами задля загальної вбогости повіту, підсиленої теперішньою крізою, високого відсотку неписьменности, затурканости населення, байдужности інтеліґенції на місцях, а врешті браку зрозуміння потреби та завдань освітньої праці. Найкращим показом цих труднощів є акція приєднування нових членів. З кінцем 1929 р. мала філія 145 членів фізичних і 19 членів правних. Для приєднання нових членів заведено трійкову систему викликування відповідними друками. Помимо значної праці і видатків на друки й пошту, приєднано за пів року тільки 96 членів фізичних і 11 членів правних. Нині має філія 272 членів головного товариства. Замітне, що викликані селяни радше вплачують вкладки та дальше викликують, ніж викликані інтеліґенти. — Належить сподіватися, що освітня праця в Калущині розвинеться гарно, якщо вона зєднає при собі не тільки калуських громадян, але і сільську інтеліґенцію та свідоміше селянство. Значна участь читалень на зборах філії 12. лютого і на районових нарадах свідчить, що село відчуває пекучу потребу освіти. — А. Д.

СТРИЙ. (Театр ім. Стари…ого). Дня 24 м. м. відіграно комедію Нестр… „Трійка ґільтаїв". У головних ролях висту… Нижанківський (Шпільце), проф. Солтис (Г…ик), п. Сташків (Голка). Кожний з них вивяз…ся зі своєї ролі бездоганно. П. Сташків, який в… збирає рясні оплески за гру, дуже часто повторяє одні і ті самі рухи, які слід би відповідно до ріжних роль змінити, п. Нижанківський, як фаховець вибився зараз на перший плян. Інші актори, хоч аматори, з виїмком п. Коссакової, дуже гарно достроїлися до цілости. Специяльно належить піднести гарний голос п. Гойсаківної і танець п. Кутковської і Петріна. П. Кутковська має вроджений хист до ритмічних і пластичних танців. Музика під проводом п. Повалячка виказала місцями менше зіграння. Не зважаючи на вдалість вистав цього театру, публика мало учащає на вистави, а тимсамим не піддержує гарної культурної роботи. Справді не знати, що ті Стрияни роблять, бо держатися пословиці „Моя хата з краю" рішучо за мало.

В. В.

Жертви

на будову шпиталю ім. Митроп. Андрея.

Виказ ч. 6. (по кінець червня).

На будову шпиталю ім. Митроп. Андрея зложили 100 зол. Ректорат Богос. Акад. Львів; 82 зол. ур. парох. Мшана; 40 зол. кооператива „Єдність", III. держ. уч. Семін. Львів; 35 зол. Ст. Мапійович, Сокаль; 30 зол. о. Н. Олійник, Августівка і ур. парох. Перегінсько; 25 зол. о. М. Лаза і ур. парох. Вістова; 22 зол. ур. парох. Ясенівці; 20 зол. о. М. Вашковський, Базар; 17·80 зол. гурток укр. священ. у Римі; 14·67 зол. ур. парох. Соколівка коло Бібрки; 11 зол. Яр. Мурович; по 10 зол.: о. Ос. Тр…ска, Баличі Зар., о. Ст. Хабурський, Заруде, ур. парох. Балучина, О. Шкарпович, Львів, О. Зубрицький Перемишль, І. Каровський, Лісно, коoп. „Єдність", Бандрів, мед. гром., Краків; 12 зол. ур. парох. Вощанці; 8·80 зол. ур. парох. Дідушиці Вел.; 7·50 зол. д-р О. Утриско, Добромиль; 7·35 зол. ур. парох. Берішівці; 7 зол. о. Киприян Домбчевський; 6·20 зол. ур. парох. Струтин Нижний; по 6 зол.: ур. парох. Домажир, Іван Синишин, Вулька і церква Дубівці; по 5 зол.: о. Данин Дання, Антін Ковалисько, д-р Копчинський, Костопіль і о. Юрій Метик, Артасів; 4·50 зол. Онелян Бараник, Львів; 4 зол. Явдоха Смолин і Павло Чіпак; 2 зол. І. Кусак, Ковичі, о. М. Ковак, Ліщин, ур. парох. Мужилів і д-р Ст. Ваньчицький, Сянік; 1·50 зол. Кс. Дацків; по 1 зол.: Анна Іресик, Львів, Марія Чучная, Ганька Усар, Василь Еліяшевський, Микола Купин і Степан Купин; 25 зол. укр. Нар. Дім, Коломия; 10 зол. о. Онуфрій Чубатий, Доброводи.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 15. п. м.: масло експортове 4·50 зол.; десерове 4·40 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·40 зол.; копа яєць 6 до 6·30 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа 16. липня, година 8. вечором „Чотирьох людей у чотирьох стінах", комедія, (виступ Ірени Сольської).

Малий Міський Театр:

Середа, 16. липня, год. 8 веч. „Успіх Варшави".

Четвер, 17. липня, год. 8 веч. „Успіх Варшави".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Безсмертне кохання" (Колін Мур).

КАСІНО: Муринське кохання. Панцирне авто.

КОЛЬОСЕИ: Нечинне

КОПЕРНИК: Республика піратів.

ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату Кіно зачинене.

МАРУСЕНЬКА: Республика піратів.

ОАЗА: Воскресення.

ПАЛЯС: Добре скроєний фрак. Опирі степу (Кен Мейнард).

ПАН: Грішниця без гріха.

ПАСАЖ: З дня на день. Геройська стежа.

ПРОМІНЬ: З приводу реконструкції нечинне.

СТИЛЕВЕ: Поборювання венеричних недуг. Як повстає людина?

ФАТАМОРГАНА: Дівча з півночі. Подружа на злість.

ХИМЕРА: Союз підростків.

УТІХА: Найнебезпечніша пригода (Гарі Піль). Цирк Чарлі Чапліна.

Програма радіо.

Четвер 17. VII. 1930.

Варшава (1411,7) 12·35 Грамофонові плити. **Лайпціґ** (259) 15·00 Програма для дітей. **Льондон** (356,3) 14·30 Музика органів. **Берлін** (418) 16·05 Концерт солістів. **Стокгольм** (436) 18·30 Грамофонові плити. **Рим** (441) 13·30 Концерт. **Лянгенберг** (473) 13·05 Старі оперетки. **Прага** (487) 19·35 Екзотичні пісні. **Брюссель** (509) 18·00 Танкова музика. **Відень** (516,8) 20·05 Пісні Шумана. **Рига** (533) 19·03 Концерт. **Будапешт** (550) 12·05 Балалайкова орхестра. **Ленінград** (1000) 15·00 Концерт. **Харків** (1304) 15·50 Українська музика. **Париж** (1725) 17·45 Американський концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Репертуар Нового Українського Театру дир. К. Карабіневича. 2341

Майдан:
17/VII „Король життя".
Перегінсько:
18/VII „Шлях до пекла".
19/VII „Вихрест".
20/VII „Пан Твардовський".
Рипно:
21/VII „Шлях до пекла".
22/VII „Король життя".
23/VII „Цариця Мадаґаскару".

До театру прийму зараз пяністку і доброго скрипака.

Український Театр „Кооператива" у Львові, Український Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:

Дрогобич:
17. VII. „Маруся Богуславка".
18. VII. „Ой не ходи Грицю".
Тустановичі:
19. VII. „Панцик".
20. VII. „Ой не ходи Грицю".
21. VII. „Церковна Миш".
Трускавець:
22. VII. „Маруся Богуславка".
23. VII. „Троянда Стамбулу".
24. VII. „Ой не ходи Грицю".
Тустановичі:
25. VII. „Медді".
26. VII. „Маруся Богуславка".
27. VII. „Запорожець за Дунаєм".

Дальше турне нашого театру: Борислав, Східниця, Мразниця, Підбуж і т. д. Управа театру заанґажувала як режісера театру п. Бенцаля з його дружиною. 2392

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло" З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.